

Bystra, 08.12.2022 r.

Pracownia Detal Joanna Jasek
ul. Letniskowa 25
43-360 Bystra
dyplom nr: 1400/117347/2008
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
tel.: 693 818 531
NIP: 631 257 53 86

Parafia Rzymskokatolicka
p.w. Świętego Michała Archanioła i Świętej Anny
Dydnia 145, 36-204 Dydnia
Ks. Proboszcz Jan Dąbal

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
OŁTARZA GŁÓWNEGO
Z KOŚCIOŁA P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA I ŚW. ANNY W DYDNI

PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA
pw. św. Michała Archanioła
i św. Anny w Dydni
36-204 Dydnia 145
Regon 040038597 NIP 6861484480

Proboszcz Parafii
Rzym. kat. w Dydni

Jan Dąbal
Ks. Jan Dąbal

PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA
pw. św. Michała Archanioła
i św. Anny w Dydni

2023 -01- 10

Z A ZGODNOŚĆ
Z ORYGINAŁEM

oeh str 1-5

Proboszcz Parafii
Rzym. kat. w Dydni

Jan Dąbal
Ks. Jan Dąbal

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
z/s w Przemyślu - DELEGATURA w Krośnie
załącznik do pisma - postanowienia - decyzji
znak: K-IRN-5149.2.2023 AB
data 13.01.2023 podpis *[signature]*

Opracowała:

Joanna Jasek

Joanna Jasek

Chronione prawem autorskim
Bystra 2022

I. IDENTYFIKACJA ZABYTKU

RODZAJ Drewniany, polichromowany i złożony ołtarz wolnostojący

TEMAT Ołtarz w stylu neogotyckim trzyosiowy. Podstawa ołtarza murowana, osłonięta od łoża antependium z płaskorzeźbionym przedstawieniem Ostatniej Wieczerzy w bogatej ramie. Po bokach struktura ozdobiona neogotyckimi triforiami, oddzielonymi podwójnymi kolumnkami. Wysoka predella zdobiona arkadą o ostrołukowych zwieńczeniach i maswerkach wspartych na kolumnkach. W centrum tabernakulum z tronem eucharystycznym z baldachimem. Na drzwiczkach metalowa aplikacja przedstawiająca Pelikana karmiącego młode swoją krwią. Retabulum w formie tryptyku z trzema niszami, zaakcentowanymi pojedynczymi kolumnkami, z uszakami po bokach o architektonicznej ażurowej formie. W niszy centralnej obraz Święta Rodzina w srebrno - złotej koszulce. W zasuwie głównej wnęki retabulum dwa obrazy na płótnie: Maryja z rodzicami św. Anną i Joachimem oraz Święta Rodzina. Retabulum zwieńczone szerokim bogato zdobionym gzymszem z wimpergami i kwiatonami oraz żabkami. Zwieńczenie ołtarza trzyosiowe. W centrum nisza z obrazem Michała Archaniola zabijającego szatana. Nisza zamknięta niewielką wimpergą, powyżej trzy duże pinakle. Na osiach bocznych dwie duże strzeliste wieże z rzeźbami uskrzydłych aniołów w udrapowanych szatach.

TECHNIKA ORYGINAŁU Struktura wykonana z drewna dębowego, bejcowana w kolorze palisandru i politurowana. Podbicia detali snycerskich polichromowane na czerwono. Elementy snycerskie wykonane w drewnie lipowym. Złocenie i srebrzenia w rozmaitych technikach na poler i mat, wykonane złotem, srebrem, oraz szlagmetalem i folią aluminium oraz złotą farbą. Rzeźby polichromowane i złożone szlagmetalem w technice matowej. Obraz główny malowany olejno na płótnie. Postacie w obrazie głównym Świętej Rodziny wycięte po formie i naklejone na nowe fabryczne płótno, nabite na sztywne, pełne podłoże drewniane. Aplikacja z sukienkami złożona i srebrzona, wykonana z drewna. Dwa obrazy Mała Maryja z rodzicami, Święta Rodzina w zasuwie, malowane w technice olejnej na płótnie, naciągnięte na krosna drewniane.

AUTOR warsztat niemiecki, przypuszczalnie tyrolski

DATOWANIE XIX wiek

WYMIARY wys. 13 m x szer. 4 m x głęb 1,2 m

LOKALIZACJA Dydnia 145, 36-204 Dydnia, kościół parafialny p.w. Św. Michała Archaniola i Św. Anny w Dydni, ściana zachodnia absydy prezbiterium

WŁAŚCICIEL Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Michała Archaniola i Św. Anny w Dydni

NR REJESTRU ZABYTKÓW B – 495

II. CEL I ZAKRES PRAC

Celem zadania jest zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie materialnego dziedzictwa kulturowego, jakim jest cenne i znamienne dla regionu podkarpacia wyposażenie kościoła katolickiego p.w. Świętego Michała Archanioła i Świętej Anny w Dydni. Realizacja celu możliwa jest poprzez kompleksową konserwację i restaurację pierwotnych zabytkowych substancji i udostępnienie cechujących się wysoką wartością historyczną i artystyczną elementów wyposażenia wnętrza świątyni na cele publiczne.

Przedmiotem prac, planowanych do wykonania w 2023 i 2024 roku jest kompleksowa konserwacja i restauracja XIX wiecznego, neogotyckiego ołtarza głównego, znajdującego się w prezbiterium kościoła w Dydni. Zakres prac obejmuje konserwację techniczną i estetyczną całego zabytkowego obiektu. Prace konserwatorsko - restauratorskie mają na celu zachowanie substancji zabytkowej, przywrócenie pierwotnych wartości estetycznych i artystycznych, które zostały utracone w wyniku uprzednich remontów, prowadzonych w XX wieku. Zabiegi konserwatorskie mają za zadanie odsłonięcie pierwotnych dekoracji spod wtórnych nawarstwień, oczyszczenie, zahamowanie dalszych procesów degradacji, wzmocnienie i ustabilizowanie drewnianego i płóciennego podłoża oraz wszystkich warstw polichromii, złocień i srebrzeń. Natomiast zabiegi restauratorskie, obejmujące uzupełnianie ubytków i ewentualne rekonstrukcje, prowadzone z poszanowaniem dla oryginalnej materii, mają na celu przywrócenie elementom wystroju wnętrza pierwotnych wartości: historycznej, artystycznej i estetycznej oraz ekspozycyjnej i użytkowej.

Zakres prac obejmuje:

Drewniane elementy struktury ołtarza, wystrój rzeźbiarski i snycerski: demontaż, usunięcie warstw wtórnych zapraw, polichromii i złocień. Oczyszczenie lic i odwroci. Wykonanie dezynfekcji i dezynsekcji. Impregnacja wzmacniająca. Naprawy stolarskie, prostowanie wypaczeń, klejenie pęknięć, uzupełnianie ubytków drewna, ewentualne flekowanie i rekonstrukcje. Uzupełnienie ubytków zaprawy. Przygotowanie podłoża pod złocenia i srebrzenia. Uzupełnienie i zabezpieczenie złocień i srebrzeń. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej. Zabezpieczenie polichromii. Montaż ołtarza In situ.

Obrazy olejne na płótnie: demontaż obrazów z ołtarza. Oddzielenie mechaniczne obrazów od drewnianego podłoża/krosien. Oczyszczenie lic i odwroci. Reperacje lokalne płóciennych podobrazii. Dublaż krajkę, ewentualny dublaż całych obrazów. Uzupełnienie ubytków zaprawy. Montaż obrazów na nowych krosnach/drewnianych podłożach. Zabezpieczenie warstwy malarskiej. Uzupełnienie warstwy malarskiej . Zabezpieczenie warstwy malarskiej. Montaż obrazów w konstrukcji ołtarza In situ.

Aplikacja metalowa: demontaż na czas dalszych prac, oczyszczenie, polerowanie, zabezpieczenie antykorozyjne.

III. STAN ZACHOWANIA

Stan zachowania ołtarza głównego ocenia się jako zły. Zaobserwowano licznie występujące w partii bielu poszczególne elementy struktury żerowiska owadów, a miejscami w przyziemiu wykwyty mikrobiologiczne. Najbardziej zdegradowane działaniem owadów są elementy wystroju rzeźbiarskiego i snycerskiego, wykonane z miękkiego drewna (przypuszczalnie lipowego), bardzo podatnego na atak makrobiologiczny. Zjawisko to występuje we wszystkich elementach wystroju, zwłaszcza snycerskiego. Widoczne są także uszkodzenia mechaniczne oraz liczne ubytki elementów snycerskich, ubytki polichromii, politur, spowodowane codzienną eksploatacją, itp. Zaobserwowano liczne pęcherze i odspojenia oraz spękania miseczkowate i daszkowate warstw polichromii. Ołtarz jest przemalowany i przezłożony w technikach nieszlachetnych, co znacznie obniżyło jego wartość oraz zatraciło pierwotny, wysokiej klasy wygląd. Obrazy w zasuwie ołtarza głównego noszą ślady niestabilnych warunków i dużej wilgotności. Zaobserwowano odbicie się krosien na licu, deformacje płócien, przetarcia po szynach, gęstą siatkę spękań miseczkowatych i daszkowatych. Ponadto warstwa malarska utraciła przyczepność do podłoża i łuszczy się. Zastosowanie w kolejnych renowacjach coraz gorszych jakościowo materiałów i technologii, doprowadziło do znacznego obniżenia wartości obiektu oraz zatracenia jego pierwotnego, wysokiej klasy wyglądu. Nieestetyczne wadliwe oświetlenie ołtarza wywiera niekorzystny wpływ na jego estetykę.

IV. PROGRAM PRAC

Proponowany program prac powstał na podstawie informacji o obiekcie uzyskanych podczas jego wstępnych oględzin. Może on ulec zmianom w trakcie prac konserwatorskich, wynikającym z dokładniejszej analizy stanu zachowania obiektu oraz jego potrzeb technicznych i technologicznych niezbędnych do przeprowadzenia kompleksowych prac przy substancjach zabytkowych.

Struktura ołtarza, wystrój rzeźbiarski i snycerski:

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej i opisowej ilustrującej stan zachowania obiektu przed przystąpieniem do prac konserwatorskich.
2. Demontaż drewnianych elementów struktury i snycerki, zabezpieczenie elementów i transport do pracowni konserwatorskiej.
3. Usunięcie warstw wtórnych zapraw, polichromii, złocień oraz silnie zdegradowanych fragmentów struktury metodami chemicznymi oraz mechanicznymi.
4. Oczyszczenie lica powierzchni ołtarza metodami mechanicznymi i chemicznymi odpowiednio dobranymi do techniki poszczególnych elementów.
5. Oczyszczenie odwrocia ołtarza metodą chemiczną.
6. Wykonanie dezynfekcji i dezynsekcji ciekłym preparatem biobójczym.
7. Impregnacja elementów uszkodzonych przez żerowanie owadów rozpuszczalnikowym roztworem kopolimeru akrylowego.
8. Klejenie pęknięć, naprawy stolarskie elementów struktury, rzeźb i płaskorzeźb z zastosowaniem kleju poliuretanowego oraz polioctanu winylu.

9. Uzupelnienie ubytków drewna z użyciem kitów na bazie żywic syntetycznych, ewentualne rekonstrukcje w drewnie i flekowanie zdegradowanych fragmentów.
10. Uzupelnienie ubytków zaprawy kitem kredowo-klejowym, opracowanie faktury kitów.
11. Przygotowanie powierzchni złożonych i srebrzonych pod uzupelnianie odpowiednimi płatkami, nakładanie pulmentu, mikstionu.
12. Uzupelnianie ubytków złocen i srebrzeń w oryginalnej technice na poler i mat złotem i srebrem płatkowym, szlagmetalem.
13. Zabezpieczenie nowych powierzchni złożonych i srebrzonych laserunkiem złotolitym na bazie rozpuszczalnikowego roztworu kopolimeru akrylowego.
14. Uzupelnienie ubytków warstwy malarskiej w technice i technologii oryginału.
15. Zabezpieczenie powierzchni polichromii akrylowym werniksem.
16. Montaż ołtarza In situ w kościele.

Obrazy olejne na płótnie

1. Demontaż obrazów z ołtarza, zabezpieczenie i transport do pracowni konserwatorskiej.
2. Oddzielenie obrazów od podłoża/krosien.
3. Oczyszczenie odwroci obrazów metodą mechaniczną.
4. Oczyszczenie i usunięcie wtórnych nawarstwień z lic obrazów metodą chemiczną, dobraną na podstawie uprzednio przeprowadzonych prób.
5. Dublaż krajek, ewentualny dublaż całych obrazów.
6. Prostowanie deformacji, reperacje lokalne płóciennych podobraz.
7. Zabezpieczenie oryginalnej warstwy malarskiej werniksem akrylowym przed zabrudzeniem podczas dalszych prac.
8. Uzupelnienie ubytków zaprawy kitem emulsyjnym. Opracowanie faktury kitów.
9. Montaż płócien na nowych podłożach/ krosnach.
10. Uzupelnienie ubytków warstwy malarskiej metodą retuszu imitacyjnego, przy zastosowaniu farb akwarelowych i żywiczych. Ewentualne scalanie powierzchni laserunkowym lawowaniem.
11. Zabezpieczenie warstwy malarskiej końcowym werniksem akrylowym.
12. Montaż obrazów w konstrukcji ołtarza.

Metalowa aplikacja

1. Demontaż elementu na czas dalszych prac.
2. Oczyszczenie i odtłuszczenie powierzchni aplikacji metodą chemiczną, dobraną odpowiednio do rodzaju metalu (mosiądz, srebro).
3. Polerowanie.
4. Zabezpieczenie antykorozyjne powierzchni aplikacji odpowiednio dobranym lakierem o wysokim współczynniku fotostabilności.
5. Montaż aplikacji do obiektu.

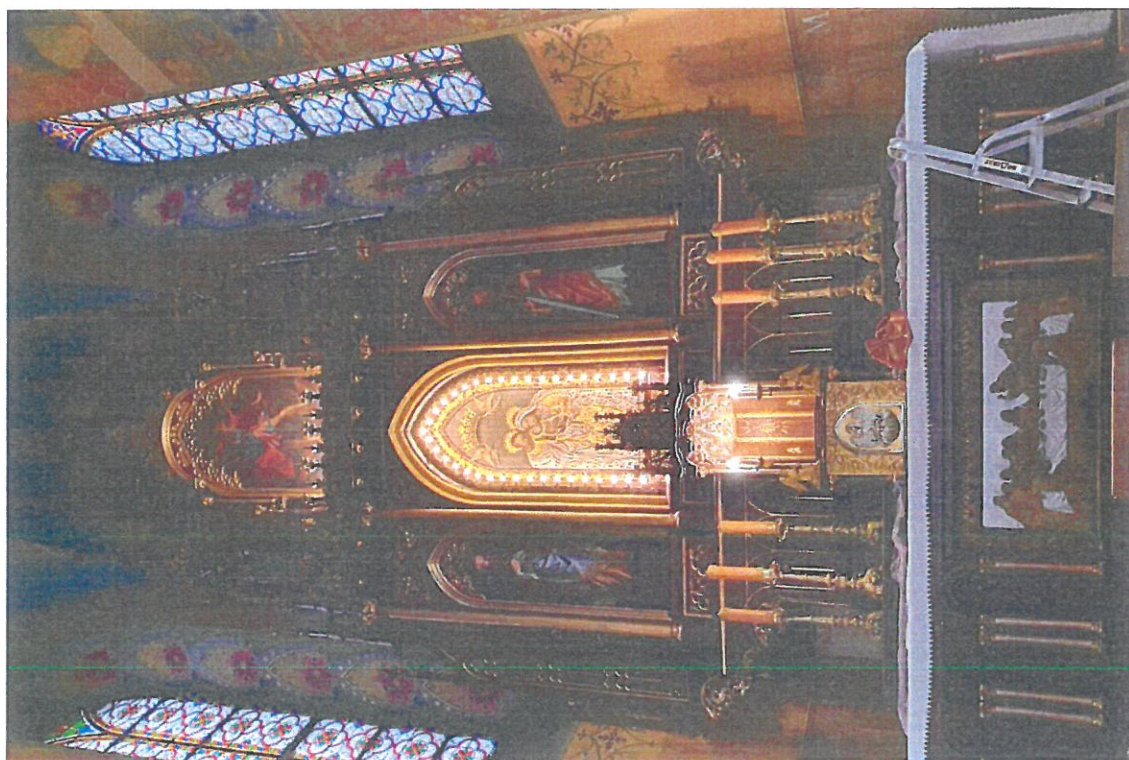
Sporządzenie powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej z przeprowadzonych prac.

Joanna Jasek

KATALOG FOTOGRAFII OBRAZUJĄCY STAN ZACHOWANIA OBIEKTU

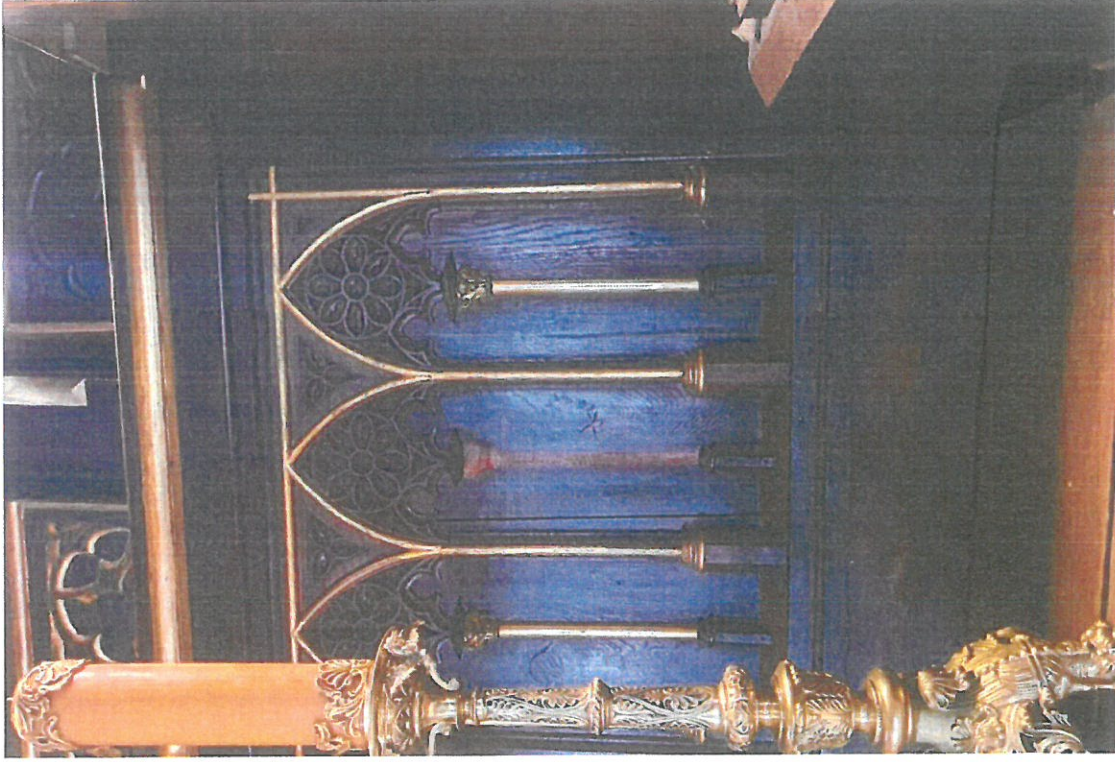
Fot.2 Fragment głównego obrazu Święta Rodzina. Postaci wycięte po formie i naklejone na nowsze wtórne płótno. Sukienki drewniane silnie zdegradowane prze owady.

Fot.1 Widok ogólny ołtarza w prezbiterium z odsłoniętym obrazem Świętej Rodziny. Wadliwie wykonane podświetlenie i wtórne przemalowania obniżają estetykę obiektu.

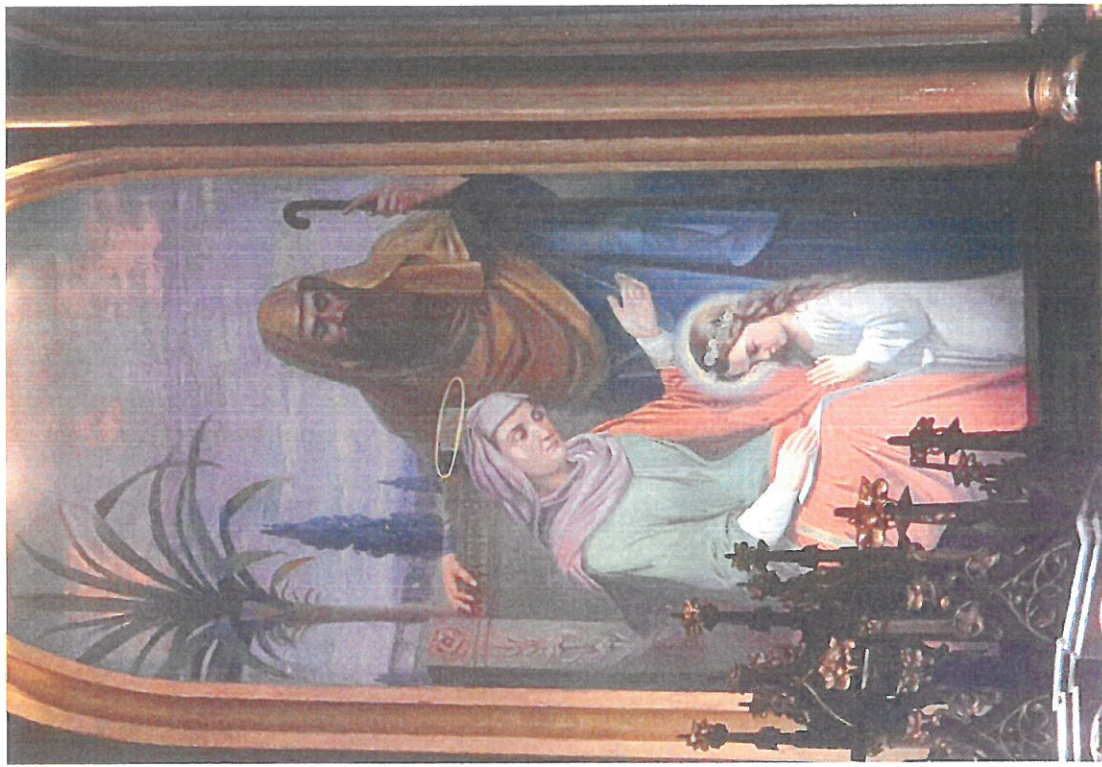
Fot.3 Detal sukienek obrazu Święta Rodzina. Dalece zaawansowana degradacja drewna przez owady.

Fot.4 Fragment predelli. Zwraca uwagę nieestetyczna wtórna farba na strukturze, ubytki detali snycerskich oraz aktywne zerowiska owadów w detalach snycerskich.

Fot.5 Jeden z obrazów w zasuwie z wizerunkiem Świętej Rodziny, przetarcia warstwy malarskiej, pofałdowanie i zniekształcenie płóciennego podłoża.

Fot.6 Drugi obraz z zasowy Mała Maryja z rodzicami silnie zabrudzony.

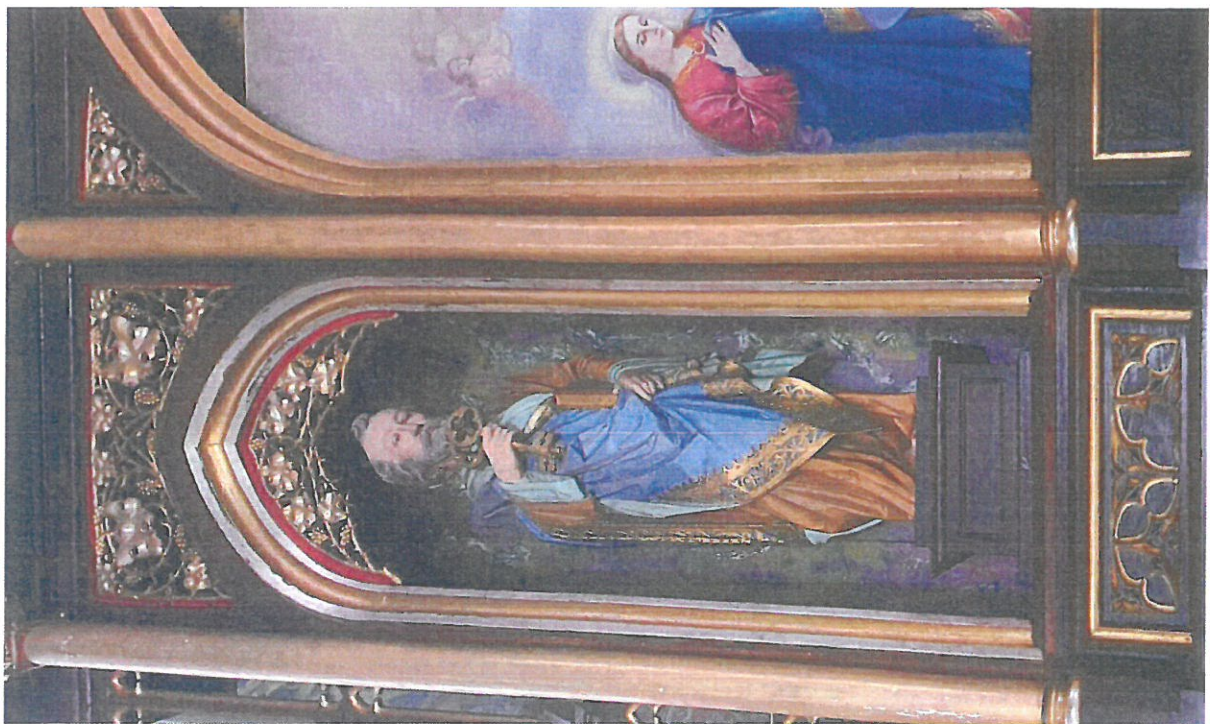
Fot.7 Antependium, predella i tabernakulum z Tronem Chwały. Detale wystroju snycerskiego oraz biel desek struktury zniszczone żerowaniem owadów. Pozłota zniszczona i skorodowana.

Fot.8 Płaskorzeźba z antependium przedstawiająca Ostatnią Wieczerzę. Drewno silnie zdegradowane przez owady, złocenia i srebrzenia skorodowane i zabrudzone.

Fot.9 Zwieńczenie ołtarza z obrazem Archanioła Michała i rzezbami aniołów w bocznych wieżach.

Fot.10 Rzeźba Św. Piotra w niszy bocznej. Obiekt silnie zabrudzony, złocenia skorodowane, liczne żerowiska owadów w opracowaniu snycerskim i rzeźbiarskim.